

Γενική Ἐκκλησιαστική Ἱστορία

Καθ. Ἰωάννης Ἀντ. Παναγιωτόπουλος
Τμήμα Θεολογίας, Θεολογική Σχολή,
Ἐθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν

καὶ τὸ αὐτὸ ἔχον μὲν καὶ τὸ ἐν τῷ
πικρῷ: ἐμαρτίσαντες δὲ τὴν ὁλὴν
βοῶντες:

4. **Π**ΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ ΜΟΝΟΤΕΛΕΙΟΝ ΕΝΕΧΩΝΤΕΣ ΕΝ ΤΗ
 ΚΑΙ ΤΑΧΥΤΗΡΟΝ: ΚΑΙ ΤΕ ΜΕΤΡΟΝ
 ΔΥΠΛΟΝ ΜΟΝΟΤΕΛΕΙΟΝ ΕΝΕΧΩΝΤΕΣ: ΚΑΙ
 ΤΥΡΑΚΚΙΟΝ ΜΕΤΡΟΝ ΕΝΕΧΩΝΤΕΣ:

καὶ ἀποκρίθη τῷ ἱεροφάντῳ λέγων·
καὶ ἐστὶν ἐν τῷ φανταστικῷ ποτισμῷ τοῦ

+ ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΚΑΤΑ ΠΙΣΤΙΝ ΑΥΤΩΝ ΕΝΩ ΠΙ
ΟΡΩΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΔΕΑΝ ΚΑΘ' ΑΡΤΑ ΠΥ
ΔΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΧΛΟΝ ΛΕΙΔΩΝ:

+ **Κ**οιτῶντες ὁμοφρονήσαι αὐτῶν
τοῦ κινεῖσθαι καὶ τὸν ῥῶτον αὐ
τῶν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον

+ **Ε**κ χειρὸς πάντων τῶν ὀντων καὶ
ὁ θυμὸς τῆς οὐχίας σου κατὰ
τοιαύτως.

+ Герѣи тоу иероуахиса иуарна
иерн: ким ер іакоу ки роуадоу аи
тоу иероуахиса иуарна

ΠΙΝΟΥΝΤΟ ΖΑΡΑΝΤΙΑΝ ΔΙΟΞΑΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΤΡΑΝΟΝ ΤΡΑΝΟΝ

Ἡ εἰκονομαχία

Ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

➤ Ἡ παράδοση τῶν ἱ. εἰκόνων εἶναι ἀρχαία.

- ❖ Τονίστηκε ὁ διδακτικός (παιδαγωγικός) τους χαρακτήρας ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.
- ❖ Τὸν Δ' αἰ. οἱ εἰκόνες εἰσήχθησαν πλήρως σὲ ναοὺς καὶ οἰκίες.
- ❖ Μὲ τὴν ἐπίλυση τοῦ δογματικοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων, θεμελιώθηκε σαφέστερα ἡ θεολογία τῶν ἱερῶν εἰκόνων.
- ❖ Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν αἱρέσεων ἦταν εἰκονομάχοι (Ἀρειανισμοῦ. Ἀπολιναρισμοῦ, Νεστοριανισμοῦ καὶ Μονοφυσιτισμοῦ).

➤ Παυλικιανοί.

- ◇ Σύνθεση Γνωστικισμοῦ καὶ Μανιχαϊσμοῦ.
- ◇ Βάση τῆς διδασκαλίας τους ἦταν ἡ δυαρχία ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ Θεοῦ.
- ◇ Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρνοῦνταν τὰ λείψανα καὶ τὶς ἱ. εἰκόνες.
- ◇ Ἡ αἵρεση ἔτυχε εὐρείας ἀπήχησης στὶς ἀνατολικὲς κυρίως ἐπαρχίες.

Ἡ πρώτη περίοδος τῶν
εἰκονομαχικῶν ἐρίδων

...

727-787

Αίτια τῆς εἰκονομαχίας

- i. Τάσεις κοινωνικῆς μεταρρύθμισης.
- ii. Ἀναζήτηση πνευματικότερης ἐκφράσεως τῆς λατρευτικῆς ζωῆς.
- iii. Ὑποκρύπτει ταξικὸ ἀγώνα.
- iv. Τάση ριζικῆς ἀναθεώρησης τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας – Πολιτείας (*Βασιλεὺς εἰμι καὶ ἱερεὺς*).
- v. Ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση.
- vi. Μορφὴ «μοναχομαχίας».
- vii. Τάση συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων βιβλικῶν θρησκειῶν.
- viii. Προσπάθεια βίαιου ἐξανατολισμοῦ τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ Βυζαντίου.
- ix. Ἀκραιφνὴς Θεολογικὸς Χαρακτήρας.

Λέων Γ' (717-740)

Προσωπικά κίνητρα του αὐτοκράτορα

- Προερχόταν ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες· ἐπιρροὲς ἀπὸ τοὺς Παυλικιανούς.
- Ὑπερβολὲς τοῦ θρησκευτικοῦ περιβάλλοντος τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Θρησκευτικὰ κίνητρα).
- Πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ κίνητρα.

Ἡ ἔναρξη τῆς εἰκονομαχίας
ἀποτελεῖ «ἱστορικὸ ἀτύχημα».

...

Ἡ ἑναρξη τῆς ἑριδας

- Διατύπωση τῶν εἰκονομαχικῶν θέσεων τοῦ αὐτοκράτορα Λέοντος Γ' καὶ ὁμάδας ἱεραρχῶν.
- Ἡ ἀπάντηση τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Α' (715-730): *χωρὶς οἰκουμενικῆς συνόδου καινοτομῆσαι πίστιν ἀδύνατον* (PG 98, 156).
- 730: Διάταγμα Λέοντος Γ' καὶ ἀποδοχὴ ἀπὸ τὸν νέο οἰκουμενικὸ πατριάρχη Ἀναστάσιο (730-754).
- Στάση τῶν Ἑλλαδικῶν.
- Ἀντίδραση τῶν μοναχῶν ὡς ἐκφραστῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος.

Άγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός

- Σπουδαῖος θεολόγος.
- Ἀπέκρουσε τὴν πολεμικὴ τῶν εἰκονομάχων.
- Ὁριοθέτησε μὲ σαφήνεια τὴ διάκριση **ὀρθοδοξίας** καὶ **ἑτεροδοξίας** ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ἱ. εἰκόνων.
- Θεολογία τῆς εἰκόνας:
 - α) ἡ τιμὴ στὶς εἰκόνες ἀνάγεται στὸ πρωτότυπο, καὶ
 - β) τὸ εἰκονιζόμενο στὴν εἰκόνα πρόσωπο εἶναι ὑπαρκτό.

Κωνσταντῖνος Ε' (740-775)

- Στάση τοῦ Ἀρτάβασδου
- 753: σύγκληση θεολογικῶν συσκέψεων (σιλέντια) σὲ ὁλόκληρη τὴν αὐτοκρατορία
- Ἀπομάκρυνση τοῦ παπικοῦ θρόνου.
- 754: Σύνοδος τῆς Ἱερείας
 - ① Προήδρευσε ὁ Ἐφέσου Θεοδόσιος
 - ② Συμμετείχαν 338 ἐπίσκοποι
 - ③ Δὲν συμμετείχε κανένας πατριάρχης.
- Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱερείας γιὰ τὴν τιμὴ τῶν ἱ. εἰκόνων ὑποστήριξε:
 - ① ὁδηγοῦσε σὲ εἰδωλολατρικὴ πλάνη,
 - ② ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὴν πνευματικὴ λατρεία,
 - ③ μείωνε τὴ δόξα τῶν ἁγίων,
 - ④ ἦταν προῖδὸν αἰσχροκέρδειας,
 - ⑤ ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὴν Ἀγία Γραφή, καὶ
 - ⑥ καταργοῦσε τὴν ἱ. Παράδοση καὶ τὶς ἑξι πρώτες Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

- Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱερείας (754) στήν πραγματικότητα ἦταν ἡττα τῆς πολιτικῆς τῶν εἰκονομάχων: *ἄλλοι οἱ ὄροι τῆς βασιλείας καὶ ἄλλοι οἱ ὄροι τῆς ἱερωσύνης.*
- Ἀπὸ τὸ ἔτος **761** ἐντάθηκαν οἱ διωγμοὶ ἐναντίον τῶν μοναχῶν, μετατρέποντας τὴν εἰκονομαχία σὲ μοναχομαχία!
- Τὸ ἔτος **767** οἱ πατριαρχικοὶ θρόνοι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ἀποδοκίμασαν τὴ Σύνοδο τῆς Ἱερείας.

ἡ ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων

- Λέων Δ' (775-780): μετριοπαθῆς αὐτοκράτορας
- Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία (780-802): εἰκονόφιλη
- οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ταράσιος (784-806)
- 786: ἀποτυχημένη σύγκληση τῆς Ζ'
*Οἰκουμενικῆς Συνόδου στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων
Ἀποστόλων Κωνσταντινουπόλεως.*

Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (787)

- Νίκαια τῆς Βιθυνίας
- 350 Πατέρες
- Πρόεδρος: ὁ Ταράσιος Κωνσταντινουπόλεως
- Ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος τῶν εἰκονομάχων ἐπισκόπων
- Ὁ Ὅρος τῆς Συνόδου
- Ἡ θεολογία περὶ τῶν ἱ. εἰκόνων θεμελιώθηκε στὰ ἔργα τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ
- Οἱ ἀντιδράσεις στὴ Δύση ἦταν διαμετρικὰ ἀντίθετες ἀνάμεσα στὸν παπικὸ θρόνο καὶ τοὺς Φράγκους
- Ὁξύτατη ἀντίδραση τῶν Στουδιτῶν στὴν Ἀνατολὴ γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ εἰκονομαχικοῦ κλήρου.

ἡ ἀνανέωση τῆς εἰκονομαχικῆς ἔριδας (813-843)

- Λέων Ε' (813-820)
- Εἰκονομαχικὴ Σύνοδος Ἀγίας Σοφίας (815)
- Μιχαὴλ Β' (820-829)
- Θεόφιλος (829-842)
- Μιχαὴλ Γ' (842-867)

- ❖ οἰκουμενικὸς πατριάρχης
Νικηφόρος (806-815)
- ❖ Θεόδωρος Στουδίτης
(750-826)

Θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας (843)

- οἰκουμενικὸς πατριάρχης Μεθόδιος Α΄ (843-847)
- Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως (843): θριαμβευτικὴ ἀναστήλωση τῶν ἱ. εἰκόνων

[Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ πρώτη Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς]

Συνέπειες τῶν εἰκονομαχικῶν ἐρίδων

1. Διακανονίστηκε τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῶν δύο ἐξουσιῶν (Ἱερωσύνης – Βασιλείας).
2. Ἐνισχύθηκε ὁ Μαναχισμός.
3. Ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ καὶ ἀρχιτεκτονικὴ συνδυάστηκαν ἀρμονικότερα.
4. Ἐπῆλθαν σημαντικὲς τροποποιήσεις στὴ Θεία Λατρεία.
5. Ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ παπικοῦ θρόνου ἀπὸ τὴν Ἀνατολή.
6. Ἐνισχύθηκε τὸ παπικὸ πρωτεῖο μὲ τὶς ψευδο-Ἰσιδώρειες Διατάξεις.